

KEMÉNY ZSIGMOND
A SZÍV ÖRVÉNYEI

KISREGÉNYEK ÉS ELBESZÉLÉSEK

AMTAK Bt, 2025

Cop. AMTAK Bt, 2025

Felelős szerkesztő: Varsányi József

Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs, Semmelweis u. 6/B.

06 20 218 6762 amtakbt@gmail.com

www.amtak.hu

Látogasson el webáruházunkba, és böngésszen!

ISBN 978-615-6907-41-7

Készült: AMTAK Bt, Budaörs

Tartalom

A SZÍV ÖRVÉNYEI	4
KÉT BOLDOG	170
ALHIKMET, A VÉN TÖRPE.....	233
POHARAZÁS ALATT	339
A SZERELEM ÉLETE	409
DEBORAH.....	477

A SZÍV ÖRVÉNYEI

1

Reggeli tizenegy óra lehet, midőn két úr lép az *Albergo Italiano* kapulépcsőjéről a gondolába.

Az idő derült, és szép őszi napot ígér.

- Hová megyünk, signore?

- A Manfrini-palotába, Antonio - válaszolá az ifjabbik úr.

Antonio megindította gondoláját, s az nyílgyorsan halad a nagyobb és kisebb áruhajók közt, melyekkel a Canal Grande, az egykori tengerkirálynőnek, Velencének főutcája szokatlanul telve van.

- Láttamoztattad-e útlevelünket? - kérde az előbb szólott idősb útítársát, ki tőle vagy jelleménél vagy helyzeténél fogva némi függésben volt.

- Még tegnap estve, Anselm - válaszolá ez, félrevonva a gondola függőnyeit, hogy szabadon legeltethesse szemét a sötét márványépületeken, a Szent Márk templomán, a Della Salute kúpjain, a Rialton és a kék lagúnán, melynek mélye régi és bősztitkokat fed, de külszíne redőtlen és nyílt, mint a gyermekarc.

Míg az éltesb idegen a művészet s a múlt idők emlékein mereng, addig fiatal barátja a karcsú, röpkedő és egymást űző gondolákra néz. Keresi mindeniknek rejtélyeit. Figyelmes majd egy öltözékre, melynek szabása vagy színe felöltlik, majd egy nőfátyolra, mely az övé mellett elcsapó gondolából kilebben, majd a sötét és égő arcokra, az eleven és nyilazó szemekre, a gömbölyded karokra, a IX. Pius arcképével díszlő nőkeblekre és általában mindenre, mit a gyorsan elvonuló tárgyak benyomásai közül leginkább szeret a könnyelmű hangulat megragadni.

- Vasútjegyeket is váltottam - szól az idősb idegen egy hosszú és méla perc után.

- Így még holnap hat órakor indulhatunk, és Paduában fogunk a Pedrocchi Kávéház verandáján reggelizni.

- Másképp Veronába sem érkezhetnénk, mert Vicenzában nem mindig lehet pontos szállítást találni.

- De miért kell a holdas éjet éppen Verona falai közül nézni, mintha ez nem volna szintoly kecses a Brenta azúrkék folyama mellett? Miért vágyol holnap a szentimentál hírű város keblében álmodni? Oly nevezetes természetbúvárnak, minő, Pongrácom, te vagy, sokkal illőbb Paduában a fűvészkertet, mint Veronában Rómeó koporsóját fölkeresni.

- Ha nem mondtad volna, Anselm, hogy még a szüret előtt Abaújban akarsz lenni, magam sem volnék barátja e gyors utazásnak, mely alig enged kedélyünkre mélyebb benyomást, és tapasztalásokkal nem gazdagít.

- Bizonyos - válaszoló Anselm, vidor arc kifejezéssel s oly hangon, melyben az őszinteség negéllyel vegyült -, bizonyos, hogy a hegyaljai szezon nagy híre mellett is falusi mulatságnál alig több. De nem lesz-e fölséges, ha október 8-án, éppen azon nap, melyre Blankának ígértem, Tokajban leszek? Ha azt mondhatom: Blanka, a természetbúvárok számára adott európai fényű bál előtt egyenesen siettem a tokaji táncterembe, hogy az első csárdást, úgy, mint kicsináltuk volt, önnel, szép báróné, lejtthessem; ha azt mondhatom: Tomaseo és Manin személyesen hívtak az aquileai romok megnézésére, de én e rendkívüli kitüntetést föláldoztam azon boldogságért, hogy önnek október 9-én este hat órakor - hisz nem azt ígértem-e - kart nyújthassak egy sétára a szőlőkertben, hol a hulló falevelek oly kedélyesen fognának suttogni visszaemlékezéseinkről az elmúlt tavaszra. Nem lesz-e fölséges, ha azt mondhatom: Blanka, Adrien gróf, ki röpirataival annyi borsot tört Metternich herceg orra alá, bankettre kért a Doge-palotába, hová csak a tudomány tekintélyei hívatnak meg, s én kielégítetlen hagytam hiúságomat, hogy 10-én a sajtószínen egy családi ebéden lehessenek, szép báróné, az ön férjével, ki podagrás, reakcionárius és unalmas... három oly betegség, melytől a szent ég áldólag oltalmazzon... Pongrácom, te ítélj meg: nem lesz-e fölséges ennyi ígéretet teljesíteni oly nő kedvéért, kit... már nem szeretünk?

Pongrác éppen válaszolni akart, midőn a gondola a Manfrini-palota ajtólépcsőinél megállott.

A képcsarnok, melynek előtermébe lépnek, már ismeretes

előttük, és csak a kedveltebb festményeket akarják újra áttekinteni, hogy visszaemlékezéseik közt hívebben megőrizhessék.

S az idő ily szemlére jól volt eltalálva, mert a termekben még alig van vendég.

Szabadon járhattak tehát föl és alá.

- Itt - szóla Anselm a szögletteremnek ajtajához érvén -, itt csak egy választott képem van.

- Nekem is - mondá társa.

- Melyik a tied?

- *Az élet korai.*

- Barátom! Engedd, hogy én vázolhassam le, engedd, hogy egyedül bámulhassam.

Ezzel Anselm a terembe lép, s Tizian említett műve előtt áll meg, hosszasan vizsgálván a gyönyörű kompozíció részleteit. Néhány perc múlva előveszi tárcáját, és rajzónjával egy üres lapra ráveti a vászon alakjait, nem a mű jellemére, nem a szellem fölfogására ügyelvén, hanem egyedül az alakoknak egymáshoz viszonyaira, a távolságokra és árnyalatokra, melyek által a festmény különböző terei kijelöltetnek.

Ha valaki most tárcájába tekintene, kevés véleményel fogna tehetségei iránt lenni. De mentségére kell

mondanom, hogy egy gróf Szeredy Anselm nem akadémiai festő. Minden vágya élvezni és mellékesen a szépirodalmi lapokba útijegyzeteket közleni. Lélekébüvárnak hiszi magát és műértőnek. Huszonkét éves korunkban semmi nem természetesebb, mint e meggyőződés. Anselm a tiziani mű jellemét kitörülhetetlenül vésvén emlékezetébe, most csak azért rajzol, mert kevesebb fáradságba kerül a részleteket néhány vonal segítségével óvni meg a feledéstől, mint betűk, gondolatok és leírások által. Albuma teli van ily vázlatokkal, s azokból cikkek fognak készülni, nem rajzok.

Míg ő foglalkozik, két férfi egy nőt kísér a terembe.

Az érkezteken első tekintetre észrevehető, hogy különböző család és valószínűleg különböző nemzet tagjai.

A nő világos s rendkívül dús hajzata, hófehér bőrszíne, kimondhatlanul érdekes, de komoly arckifejezése, gyönyörű kék szemei, kicsiny tündéri termete - mely nem látszik a déli égélj és forró vérmérsék szenvedélyeire alkotva lenni - kellemes, de nyugodt s majdnem hideg társalgási modora, sőt öltözéke is, mely az olasz nők toalettjétől az éles színek kizárása által különbözött; ezek együtt gyanítani hagyják, hogy e nő, bár kiejtése egészen olasz, északibb földtájon született.

Kísérői közül az, kinek karján lépett be, középkorú nobili volt, sötétbarna, értelmes és férfias arccal.

A nő egy futó pillanatot vetvén *Szent Cecília*-ra, mely az ajtónál a szélső kép, jobbra fordul, és a Tizian *Életkoraival* átellenbeni festményeket tekint végig, de csak félfigyelemmel, vagy azért, mert már régóta ismeri, vagy mert azoknak becsét nem tulajdonít.

A nobili pedig a legközönyösebb hangulattal van a Manfrini-palota ritkaságai iránt, hogy a szép nőnek, kinek vezetője, minden tekintetét felfoghassa, minden kívánságát teljesíthesse. De e készség, e csatlakozás vagy nem ered melegebb érzésből, vagy nem jutalmaztatik eléggé. Sőt a különben érdekes nobili magatartásán és társalgási módjából gyanítható, hogy még át nem lépett sorompók tartják őt határozott távolságban a bájos nőtől, kit karján hord.

A másik kísérő egy burnótszelencés és cserebogárszín miniszterű öreg férfi, rőt arccal, nagy uborkaorral, ritka, hosszú szálú és szőke szemöldökkel, csontos és előnyomuló homlokkal.

Ez, mihelyt a nőtől, kivel nem látszik közeli viszonyban lenni, egy bókkal búcsút vesz, tüstént a festmények számaikt kezd nézni, s midőn megkapja az első Nro-t, a terem képjegyzékéhez siet, és onnan kiolvassa a művész nevét. Előkészületeinek itt még csak kezdete van. Mert a név fölfedezése után mohón nyúl a miniszterzsebbe, és előbb bal oldalról egy fekete s aztán jobb oldalról egy márványozott kötetű könyvet vonván ki, megnézi: nincs-e bennük bírálat a kérdéses rajzról. Ha talál, elolvassa, összehasonlítja, és meglátolja a gyakran egymással ellenkező nézeteket, s így teljesen beavatva magát a

vitatárgyakba és fölemelve szellemét a tan magasságáig, kezébe ragadja a papírcsövet, azt szemére illeszti, és csak ezután fordítja legelőször pillantását a vászonra, hol ismét határozott rendszer szerint tart általános és részletes vizsgálatot.

Alig lehet mulatságosabb, mint az öreg úr szemlét nézni, s Pongrác, míg Anselm vázol, már unatkozni kezdvén, melléje megy a külön idegennek, és nagy elégüléssel látja, hogy egy elménc ötletnél több élvezetet nyújt egy komoly ügyetlenség.

Anselm néhány perc múlva bevégzi rajzát; de mielőtt barátját fölkeresné, kimeríthetlen élvvel tekinti újra át az *Életkorok* allegóriai alakjait, a gyermek első mosolyától fogva azon homályos térig, hol a tántorgó agg utolsó vágyát is - mint terhet - már elejtette, anélkül hogy megkönnyült volna azért, mert többé nincs, mit sírgödréhez vigyen.

A kedélyes hangulatból, melybe Anselm merülni kezdett, fölzavarták a most érkezett vendégek, kik a többi termekből beömlvén, hosszabb vagy rövidebb műélvezet után Tizian vásznánál megállapodtak, nem mintha ez a Manfrini-palota főkincsének tartatott volna, hanem mert örökké támad csoportozat a boltkirakatoktól kezdve mindenütt, hol valaki egy tárgyat különös figyelemre méltat.

Amint Anselm megfordul, hogy barátját fölkeresse, szemei el nem kerülhették Carlo Dolci *Magdaléná*-ját.

A történet úgy akarja, hogy ekkor egy kis kéz, levont kesztyűvel, a *Bűnbánó Magdaléna* felé mutat, és egy női hang felel egy kérdésre, mely egy a képhez közelálló férfival való társalgásból merülhetett föl.

Meg kell vallani, hogy Anselm rendkívül kedves zengzetűnek találta a női hangot; a fölemelt kéz pedig oly tökéletes volt, hogy mintául szolgálhatott a keleti tündérek szobraira, kiket, fájdalom, még nem bírunk hű képmásokban, pedig tudjuk, hogy gyöngébb alkatásúak, de sokkal kecsesebbek valának a görög istenasszonyoknál.

Mit tegyen Anselm? Velencében, hol a művészet annyi remekével találkozunk, nem csoda, ha egy ifjú szeme a holt vászonról az élet szépségei felé fordul. Ez teljesen megmagyarázza - s pedig másképp is eléggé érthető -, hogy miért kellett Anselm tekintetének a nőkézről, mely Magdaléna arcára mutatott, rögtön magának a figyelmeztetőnek alakjára tévedni.

Nem akarnék e percben delejes vonzerőről beszélni, mely a látást is megelőzi, hamarabb közölvén titkait a lélekkel, mint a szemmel; de kétségtelen, hogy Anselm majdnem neheztelt a véletlenre azért, mivel még arcélben sem engedé látni a szép nőkéz tulajdonosát, s pedig a sors elég kegyében részesül, midőn a gyönyörű szőke haját, melyet nem rejtett el semmi főkötő, a vékony hónyakat, melyről a foulard le volt eresztve, a kicsiny, de művészileg idomos termetet, melyet, ha állott vagy ha mozdult, több búbájjal nem árasztathatott volna el Venus Callepiga is, legalább két hosszú percig kénye s kedve szerint nézhette.

A nő - kit, mint fõntebb említtem, egy velencei nobili és egy külön tudós kísérték a terembe - lassú párbeszédet folytatott amazzal.

Társalgásuk hihetõleg Carlo Dolci *Magdaléna*-jára vonatkozott. Legalább az olasz többször néz e rajzra, s mindig a jóváhagyás jeleivel hallgatja a szép nõt, ki, úgy látszik, azon némben arcán talált valami érdekest és vonzót, kirõl az üdvözítõ mondá: igen sokat meg lehet neki bocsátani, mert rendkívül tudott szeretni.

Anselm ég a vágytól föllelni a vásznon azon látpontot, melybõl a tündéralakú lény és a barna nobili közt a párbeszédnek ki kellett indulni.

A világítás szerint tehát a legkedvezõbb állást választja, anélkül hogy oly közel jõne, honnan a társalgást hallhatni; mert ez gyõngédtelenség lett volna.

E nõ - bírálhatja magában, *Magdaléna*-ra függesztvén szemeit -, e nõ huszonnégy éves lehet, gyönyörû tojásdad arccal, piros és még mindig eleven bõrszínnel, karcsú, de kifejlett termettel, isteni szemekkel, sötét hajzattal. Ennyibõl kétségtelen, hogy felõtlõ szépség, és sok imádót érdemel. De miért éppen *Magdaléna*? Hol van lényére nyomva a bûnbánat eszméje? Miért ne nevezhetnõk Laurának, Amáliának az ily méla némbert? Nem foglalhatna-e szintûgy helyet egy érzelmes német család sorában, mint a szent történelem arcképei elõtt?

Anselm vállat vonított, s a kis nőkezet, mely akkor is *Magdaléna* felé intett, nem kezdi többé oly imádandónak tartani, mert a kéz tulajdonosának ízlésében oka van kétkedni.

- Barátom - szólítja meg Pongrác -, távoznom kell. Ne várj a gondolával. Ma még látjuk egymást.

- A Fenice Színházban?

- Talán csak otthon.

Kezet szorítottak.

E hangokra félig visszafordult a tündér kis nő, vagy mert a szokottnál nagyobb zajjal folyt a rövid párbeszéd, vagy mert magyar nyelven.

Szemei összetalálkoztak az Anselmével, hidegen hagyják ott a bámuló ifjút, s végigtekintettek a termen, keresve valakit.

Anselm meg van lepetve. Semmi hajlamot nem érez helyéről távozni, s egy nő, átható tekintetet vet az igéző szőke arcra és a nyugodt kék szemekre, melyek nem látszanak az egész jelenet iránt érdeklődni.

- Hová tűnt Wehrner? - kérdi a nő kísérőjét.

- Stúdiumainak él - mondja mosolyogva az.

- Úgy ma nem fogjuk látni.

- Közelebbről alig, mert három egész nap Dudley lord veendi igénybe.

- Hogyan?

- Holnap Canino herceggel együtt madarakat tömnek ki, holnapután a természetvizsgálókkal az aquileai romokat nézik meg, a következő reggel a bankett előtti időt a Savelli-palotának Angliába indítására szánták.

A bájos tündér e tudakolás után kart nyújt a barna olasznak, s a teremből távozik.

Anselm követni akarja. Látni szeretné a gondolát, mely a kedves tehert továbbörpíti, a matrózt, ki a boldog evezőt kezében tartja, a százszor szerencsést, kire a legszebb kar, míg a mesés kis láb a partról a deszkára lép, támaszkodik. Kísérni kívánná a gyönyörű ismeretlent, kísérni nyomról nyomra, közel csónakával csónakához a csatornán át, a márványpaloták közt, a vízutcák tömkelegébe, mindenüvé, hol a közellét édes mérgével elkábíthatja érzékeit; kísérni legalább, ha másként nem, szemeivel, míg az irigy lég az új Titaniát palástjába takarja, s felöltöztetvén homályaival, átadja a távolságnak, hogy láthatlanná tegye.

Élénken megy tehát a lépcsőkhöz.

Antoniót, a matrózt, kelle szólítania, s megmondani, hogy mindenütt a signorának, kit maga előtt lát, gondoláját kövesse.

Azonban Anselm könnyelmű, de csak huszonkét éves volt.
S a fiatalok bátortalansága gyakran majdnem oly fontoló,
mint az aggkor tehetetlensége.

Ha észrevenné, ha illetlennek tartaná, ha neheztelne
miatta, e nyomorúságos eszmék, mint alkalmatlan
vendégek, megállították a lépcsőn, hogy vele
társalkodjanak.

Menekülni kívánt tőlük.

Intett kezével Antoniónak.

Az félre volt fordulva.

Nevén szólítja.

Antonio jön a gondolával, kezében tartva sipkáját.

A Manfrini-palotából e percben más látogatók érkeztek,
szintén az ajtólépcsőhöz.

Anselm átállá előttük adni utasítást Antoniónak.

Majd megmondom a gondolában, határozza el.

Leszáll csónakára.

De úgy akará a sors szeszélye - s a kaján sors mindig
üldözi a szemérmes Don Juanokat -, hogy a szőke nő
gondolája, éppen midőn Anselm körül néz, és Antoniót a
teendőkre figyelmezteti, egy mellékcsatornára vonul át.

A matróz siet. Három perc alig telik el, s már a Canal Grandéból átfordul a gondola a kicsiny vízutcára, de ott többé nincs az ismeretlen csónakja, s jobbra és balra az apró csatornák egész szövevénye mutatkozik.

Kit lehetne e tömkelegben feltalálni, miután a régi patríciusi világ szokásainál fogva a gondolák még most is tökéletesen hasonlók egymáshoz?

- Vissza az *Albergo Italiano*-ba! - kiáltá Anselm kedvetlenül.

2

Midőn szállására érkezik, Pongrácot nyitott bőröndök előtt találja.

Elsötétedik arca.

Barátja is némi zavarba jön, s hogy palástolja, gyorsabban kezd rakosgatni.

Anselm könyvet vesz kezébe s olvas.

Hosszas csend következik.

Végre Pongrác fölveti szemét, s a koffert bezárván még egy kisebb málházhoz megy. - Mindjárt négy óra - mondja félhallhatón, s Anselmre néz.

- Négy óra - visszhangozza Anselm, óráját zsebéből kivonva.
- Csengetni fognak ebédre.
- Csengetnek tíz perc múlva - szól Anselm szárazan, s megint olvasni kezd.
- Délután a Muranóra akarunk menni.
- Hét óráig ülünk ott.
- Hét óráig.
- Talán elfeledted - szól Pongrác, ámulva barátjának rövid társalgási modorán -, talán nem jut eszedbe, hogy este Lagrange ismét a *Horatio e Curatio*-ban lép föl, s hogy a Fenice Színházban az egész szép világ jelen lesz, és mi mára a legkijelöltebb helyen kaptunk páholyt, az osztrák-svéd követével átellenben?
- Páholyunk fölséges.
- Az opera tizenegy óráig fog tartani.
- Egynegyed tizenkettőig, mint a múltkor.
- Színház után lehetetlen a Szent Márk térre még el nem menni. Emlékszel, Napóleon mondta, hogy a Szent Márk tér egy szalon, melynek csak az ég lehet méltó boltozatja. S mi maradjunk-e ma ki e ragyogó szalonból és a kecses Florian Kávéházból, mely előtt a szalon bűbájos tündérei

szoktak fagylaltozni, találkozni szeladonjaikkal, suddogni, epedni és a világ legregényesebb városának tarka kalandjait szőni? Aztán nem mondtad-e, hogy Aurélia kisasszonynak Merlintől illatszeszt akarsz vásárolni, a kis Júliának a Fanna raktárból egy karperecet öszentsége képével, a grófnénak pedig Bréant Adéltól brüsszeli csipkéket, párizsi divatkelméket és egy brussai shawlt? A színház után a Márk térre fogunk menni, Auréliáért Merlint, kisebb nővéremért Fanna urat meglátogatandjuk, és anyám Bréant Adél áruival elégyt lesz. Bízhatol ízlésben.

- De a szent istenért, ha semmiből nem akarsz kimaradni, és ha a vásárlásokat sem szándékoz elfeledni, akkor holmidat korán össze kell szedni. Én már a pakolást majdnem elvégeztem.

Anselm a könyvet kezéből letévén, föláll, s kíváncsi arccal kérdi barátjától: - Miért szükség a rakosgatással sietnem?

- No, mert a hatórai vonattal indulunk.

Anselm hosszat sóhaj. Megint a karszékbe veti magát. Olvas. Pongrác előveszi a vasúti jegyeket s Anselm szeme elé tartván:

- Íme - szól -, itt a jegyek. Az indulás ideje reggeli hat óra, pontban hat.

- De minek oly hamar?

- Hiszen te sürgettél - válaszolá Pongrác.

- Én?... Tévedsz.

- Tévedek? Hát ki akart október 8-án Blanka bárónéval a tokaji táncteremben csárdást járni? Ki volt kész, hogy ígéretét teljesíthesse, a Fenice Színházban holnapután tartandó nagy bálból kimaradni? Ki mondotta, hogy nem követi a természetvizsgálókat az aquileai romokba, azért, hogy 9-én este hat órakor, ismét ígérete szerint, kart nyújthasson Blanka bárónénak a szőlőkertben egy sétára a hulló falevelek közt? Ki akarta a Doge-palota lakomáját mellőzni, hogy október 10-én, mint fogadása tartja, a sajtósízinben ebédelhessen... Blanka bárónénak szeretetreméltó és podagrás férjével?

Anselm nagy béketűréssel hallgatta végig barátja megtámadásait.

- S rád nézve közönyös-e az elindulás? - kérde kevés szünet után. - Nincsenek-e érdekeid, melyek a sietést még inkább teszik szükségessé, mint az enyéim?

- Ha a te érdekeid már eléggé indokolják a holnapi utat, miért vessem mérlegre az enyéimet is?

- De ha én szeretném fogadásaimat elvesztetni? Ekkor...

- Ekkor - válaszolá örömmel Pongrác - rögtön az öreg angolhoz sietek, hogy jelenthessem, miképp kész vagyok ajánlatát elfogadni.

- Micsoda angolról beszélsz és minő ajánlatról?

- Ah, el is feledém mondani, hogy ismerőseim száma egy érdekes példánnyal szaporodott... s olyannal, mely majdnem utolérhetlen a maga nemében.

- Kíváncsivá tettél, Pongrácom!

- Halljad tehát mai kalandomat... míg te a Manfrini-palotában vázlatot készítettél, én cél nélkül jártam az ismert képek körül, és kezdék unatkozni, midőn magára vonja szememet egy rőtarcú nagybácsi, ki majd fekete, majd márványozott kötetű könyvből tanulja a kritikát, mielőtt a vászonra tekintene. Furcsa módszer! S csak képzeled, az öreg úr e szörnyű fáradtság miatt úgy izzadott már, mint a becsületes muzulmán az öt fürdés alatt. Megszántam, s hogy némileg segítsek rendszerén, amint a festményekhez érkezett, elmondám egyenként a művész nevét és a mű alapeszméjét. Kezdetben a bölcs férfi nem látszott figyelmeztetéseimnek hitelt adni, mert mihelyt egy nevet hallott, tüstént segédforrásaihoz nyúlt, s midőn a márványozott és feketebőrű tanúk által hitelesítették állításom, növekvő örömmel kiabálta: - Valósággal Tintoretto... Palma biz a... igazán Paolo Veronese... jól mondja ön, Murillo... csakugyan Angelica Kauffmann!

- Ennek a szorgalmas és lelkiismeretes férfiúnak - közbevág Anselm - okvetlen a nagy és intelligens német nemzethez kell tartoznia. Nemde heidelbergi vagy marburgi professzor?

- Nem, barátom! Ő eredetére német, de Angliában lakik, s a sváb ügyetlenséggel szerencsésen tudja párosítani az

angol különcködést. Gondolhatod: mennyit lehet rajta mulatni. Egyébiránt talpig becsületes ember.

- S már ily közelről ismered?

- Hogyne, hiszen félig-meddig vállalkozó társává lettem... De rendre mondom el kalandomat. A tudós férfiú irányomban hamar ment át a kételkedésből feltétlen bizalomra. Minden észrevételemet mohón írta naplójába, s úgy látszott, rendkívül örvendett, ha kézikönyveit segítségem által pontatlanságon vagy fonák nézeteken érthette. Ily, eleinte mulatságos, utóbb rám nézve fárasztó társalgás közt telt egypár óra el. Kerestem a rést menekülhetni tudósomtól; de ő elválhatlan volt. S midőn végre csakugyan távozni akartam, kártyáját átadá s kért: engedjem, hogy ismertessen meg pártfogójával, Dudley lorddal, ki tegnap elhatározta egy nagyszerű múzeum felállítását, és ezen új szeszélynek létesítését rája bízta, rája, ki egész életét a mohák monográfiájának elkészítésével töltötte, és tekintélyes seborvos ugyan, de nem műértő. Én holnapi elutazásommal akartam nyakamról e szerencsét elhárítani. Ő kérdé: merre szándékozom? Elmondám. Tudósom gyermekileg örvendett, mert Dudley lord is oda készül, csakhogy...

- Csakhogy - közbevág Anselm - holnap Canino herceggel madarakat töm ki, holnapután a természetvizsgálókkal bolyong, harmadnapon pedig, hogy spleenjének táplálatot nyújthasson, a tengerkirálynőnek egyik diadémkövét, a Savelli-palotát akarja kizsákmányolni, és a dicső márványoszlopok, a legszebb antico verdéből faragott architrávok, a mozaik-padlázatok, a gót-bizánci

ablakkeresztek és arabeszkek egypár hónap múlva a sportsmanoknak s rókavadászoknak fogják remeteségeit és abbacyit fölcicomázni, mint a szajkót a páva tollai. Az Adria-tenger fényes mátkájának ekként múlni ki, s nem egy merész tördöfés, de millió gombostűszúrás által vérezni el... ugye, Pongrácom, ez szintoly csodálatos sors, mint amilyen megfoghatatlan az én mindentudóságom, kivált, ha még azt is említem, hogy a te orvosodat... Wehrnernek hívják.

- Értésültebb vagy, mint a Márk oroszlánya volt a dogék korában - szóla Pongrác meglepetéssel.

- S mit nem vélnél felőlem, ha még azt is megsúgnám, hogy a tudós Wehrnernek a lordnál érdekesebb pártfogói is vannak, kikkel, ha téged meg fogna ismertetni, több hála lenne feljogosítva, mintha az egész Savelli-palotát nekünk ajándékozná.

- A nőt érted? - kérde Pongrác.

- Lángész vagy, barátom - kiáltá Anselm, hévvel átkarolva útítársát. - S mit tudsz e nőről?

- Igen keveset. Mehrner, ki nem tartozik a szótlanok közé, hosszasan elbeszélte olaszországi vándorlásait Dudley lorddal. Ők Cataneában hetekig mulattak, hogy az Etna kitörését láthassák, s azalatt sokszor rendeztek a szigeten kéjutakat. Végre megunván a tűzhányó hegy szeszélyeire várni, elhatározták Palermóba átrándulni, még pedig a Szicília belsejével való megismerkedés végett, szárazon és naponként rövid állomásokat téve. Ily vállalatnak nagy

nehézségei voltak; mert amellett, hogy a vidék többnyire elhagyott, az utak rosszak, a nép szegény, a vendéglők kényelmetlenek, az egész Cataneában naponkénti beszéd tárgyai a merész banditák valának, kik éppen a Palermo felé vezető utakon üzték rakoncátlanságaikat legnagyobb mértékben. Ide járult még, hogy a sziget szelleme az utóbbi időkben aggasztóvá lőn. Minden a forradalom kitörésétől tartott, s hír szerint már gerillacsapatok kezdtek a védelmezettebb hegyszorosok közt alakulni, s csak úgy gazdálkodtak az átmenők vagyonával és életével, mint a valódi haramiák szoktak. De Dudley lordot nem rettenték vissza e kellemetlenségek, s ellátván magát fegyveres kísérettel, útnak indult. Az első nap, azonkívül, hogy megáztak, semmi baj nem történt; de midőn másnap egy szoros hegyúton haladnának, a szirtdarabok és sűrű csalit közül mindkét oldalról golyók fogadták. Wehrner, ki addigi életében nem sok löport szagolhatott, alig tud elég drasztikus szavakat találni az iszonyú csata leírására, melynek eredménye volt, hogy a nyolc gerilla közül egy terhes sebet kapott, míg a magát védelmező csapat személyzetének létszáma, a kalauz öszvérén kívül, két katonával apadt, s a lord gyönyörű szelindekével, mely legtöbb zavart okoz vala az ellenség armadiájában. A győzelem után banditáink a zsákmány lefoglalásához kezdtek. Egy haramia a málhákból kivett kellékeket és drágaságokat osztályozta, míg a másik, mint látszott, összeírta. Közben néha megcsendült a vezér sípja, néha fegyverropogások hallatszottak, s mivel a lövések az úttól oldalvást, az erdő szívében történtek, azt lehetett gyanítani, hogy a lord kíséretéből menekült más két katonát üldözik. Míg a málhák vizsgálata tartott, a rablók száma folytonosan szaporodott, s a lord és útitársai végre

legalább tizenharc fegyveres közt találták magukat, kik karabinaikat fölvonva hordák, de különben eléggé sima és kímélő modorban bántak velük. "Signore! - szólott kevés idő múlva a csapatvezér, levett fűveggel a lordhoz lépven - Ön kegyes volt Szicília szabadságoltárára áldozatot hozni. Fogadja a sziget köszönetét, és azon ígéretünket, hogy kölcsöne a győzelem után kamatostúl vissza fog téríttetni". E sajátságos nyilatkozatra a kapitány átadta az elvett drágaságoknak jegyzékét, kérven a signorét érdemes nevéért, mivel az még hiányzik az okiratban. A lord ámulva tekintett a papírra, hol megbecsülve találta mellűitől és óraláncaitól kezdve a burnótszelencéig minden drágább ékszereit és ritkaságait. Az aláírás pedig következő volt: Pietro Conradini, Rómeó szabad csapatának századosa. "Signore! - mond ismét a kapitány, szerencsétlenül becses nevével, hogy az önkéntes kölcsönről szóló nyugtát átvehesse. A tárcájában levő pénzből pedig csak azon öszletet fogadhatjuk el, melyet fölöslegesnek fog találni, útiköltségét Palermóig, s onnan, kétheti mulatással, Nápolyig számítva." "Én, capitano - mondá a lord -, kölcsönözni nem szándékoztam, s minthogy a kötmény végrehajtásának módjait sem látom, fölöslegesnek hiszem önökkel tudatni igénytelen nevemet." "Ne tessék minket a banditákkal, kik fosztogatnak, összetéveszteni", válaszolta a kapitány sötét arccal. "Mi a vagyonos utasokra a hadiköltségekből aránylagos részt vetünk ugyan ki, de mindig nyugták mellett. Tisztelt nevét tehát, signore!" Ezzel Pietro történetesen pisztolyát azon vonalig emelte, melyből a derék damaszki cső kaliberébe láthatott a mylord. "Nevem lord Dudley Eduárd" - mondá a fenyegetett. "S magasságod - szóla nyájasan a capitano - talán éppen

Minto lord kíséretével érkezett Olaszországba?" "Igen" - felelé az angol. "Úgy ezerszer bocsánatot kell kérnem a kellemetlenségekért. Hej! Jacopo, Constantio, Peppo, ugorjatok! Öt perc alatt a mylord őmagasságának mindene úgy legyen a málhákba visszarakva, mint ahogy találtuk. Egy scudónyi kárért hárman fogtok függeni. Mylord! Ön még lehetne hasonló alkalmatlanságnak kitétetve, pedig a szicíliaiak nem akarnak hálátlanok lenni azon kevés szellemi pártfogásért is, melyet az angol kormány nyújt. Boldognak érzem tehát magamat, ha egy útlevéllal szolgálhatok, mely köztünk általános tekintéllyel bír." Ekkor néhány szót írván egy papírdarabra, átadta a lordnak. S nincs miért mondanom, hogy az utazótársaság bámulata e különös kalandon az estvéli állomásig fokként élénkebbé lőn...

- Barátom - közbeszól a türelmét vesztett Anselm -, én egy kecses nőről kérdeztelek, s te egy rossz haramianovellát beszélsz el, melyben még csak annyi eredetiség sincs, hogy a rablóvezér meg ne szégyenítse a kizsebelt márkít vagy herceget udvariassága és lélekemelkedettsége által.

- A gróf úr feledi - válaszolt Pongrác enyelgőn -, miként utazóim nem zsványbandával, de szabadcsapatokkal találkoztak, kiknek kapitánya nemes érzelmű és lovagias férfiúnak rajzolható, anélkül hogy erényeivel a főrangúak életére homályt vessen. E körülményt a gróf rendkívüli figyelmébe azért is kell ajánlanom, mert másképp az ismeretlen nő, kiről nyomozni méltóztatik, első föllépésekor igen fantasztikus világításban tűnnék elő.

- Hogyan? - sürgeté Anselm, nagy fekete szemével több érdeket és újságvágyat árulván el, mint amennyit maga hinni vagy tudatni akart.

Pongrác, ki az észlelő egyéniségek közé tartozik, barátjának tekintetéből a figyelmet, mellyel a történet folytatását várja, kiolvassván, órájához nyúl: - Már négy perce - szól -, hogy csengettek, és szomszédnőd, a boroszlói menyecske, kénytelen lesz a "table d'hôte" alatt egyedül férjével társalgni; mert a velencei arszlánok, amióta ösztentsége Lambruschini bíbornokot mellőzi, hihetetlen gyorsasággal kezdik a német nyelvet feledni.

Anselm a karszékéből fölkelni akaró Pongrácot visszatartóztatván: - Te ma vendégem leendesz egy trattoriában - mondja nyájas hangon -, hol hasonlíthatlan oradát és frutti di marét fogunk enni, s hol a matrózok ízlésére készült lukulluszi lakomát xeresi bor és erős virginiai szivar tetézi. Este mellőzzük a Fenicét. Maradjon üresen páholyunk. Mi a Malibran Színházba sietünk, hogy az ép és egészséges népelem közt hallgathassuk az opera buffát oly szomszédok mellett, kik közül tíznek sincs zsebében két scudo. Szóval, barátom, ma tetőtől talpig demokraták leszünk, nyers modorú, de jó gyomrú emberek, mindenben a te eszményképed szerint... Ígérhetek-e többet egy bandita-kalandért?... Folytasd, kérlek, Wehrner úr élményeit.

- Azok, úgy hiszem, kevésbé fognak téged föllelkesíteni, mint engem ajánlataid.

Ezzel Pongrác, meggyújtván szivarát, ismét az utazótársaság történetéhez kezd.

- Már alkonyodott, Anselmem, midőn a cataneai kalauz jelenti, hogy a hegynek, melynek csúcsát vándoraink elérték, lába alatt fekszik a tanya, hol éji szállásuk leend. Wehrner különös érdeklődéssel nézett a mélységbe, melynek bozontos és szaggyalagott nyiladékaiban csalt és szirtdarabok közt tekereg a keskeny ösvény, majd eltávozva, majd visszafordulva, míg szeszélyes bolyongás után megint egy hegyre veti magát, hogy vakmerő emelkedése által megdöbbenjen a fősvény ösvénygazdákat és félénk lovaglókát, kik az ösvények ügyessége iránt elég tapasztalással még nem bírnak.

Az egész vidék oly komoly és elhagyott volt, hogy a kristálytiszt levegő és a nap búcsúzó sugarai sem tudták fölleveníteni. Néhány árva kaktusz, mely körepedésekben vert gyökerének fészket, és vastag, bágyadt leveleit a szirt szegélyeire fektette, néhány kúszó növény, mely a bokrok meghajlott ágairól a gyalogútra veté magát, és tömött ernyője alatt a rezzent gyíkoknak s a bot-kígyónak menhelyet nyújtott, a magasabb oldalakon pedig vadgesztenye, szil és repkény tevék az egyhangú környék minden piperéjét.

S Wehrner ízlésének dicséretére mondhatom, hogy ő éppen nem vala e panorámától elragadtatva; de ami rendkívüli érdeklődéssel vezeté szemeit a hegy lábához, azon szilárd remény volt, miképp ott kékelő füstöt fog látni a kürtők fölött, és a magas kőkerítésű, a biztosan védett udvaron annyi élénkséget, annyi sürgést, amennyi hitet

költhet egy jó vacsora, elégséges puha ágyl és háboríthatatlan álom iránt, még azon esetre is, ha Pietro Conradini útlevele a többi kapitányok által érdemén alul honoráltatnék. Nagy vala tehát meglepetése, midőnl hosszas szemle után valami kerekded épületen kívül, mely a mi szárazmalmainkhoz hasonlított, csakhogyl oldalai gallyakkal át voltak fonva, más nyomára az emberi kéznek nem talált.

- Ha nem csalódom, Minto lord kedvelt nevére és a csapatvezér talizmánjára soha több szükségünk nem leend, mint az éjjel - sóhajta Wehrner, öszvérét Dudley Eduárd lordéhoz közelebb nógatva.

- Hol fogunk megszállani? - kérde a kalauzt a lord, kit szintén hasonló aggodalmak környeztek.

- Amott a tanyán, excellenza - válaszolá ez, hátán a boldog emlékű öszvér nyergével, arcán sűrűn serkedző verítékkal és kezében leemelt sipkával.

- Hol? - tudakolá megint a lord, nem csekély csodálkozás közt.

A kalauz sipkájával az épületre mutatott.

- Mehercle! - sűgá Wehrner - ez a fickó egyetért a gerillákkal, különben nem vinne oly elátkozott fészekbe, hol semmi védelemre számítani nem lehet. Mylord! Őnl látja, hogyl a nápolyi király őfelsége katonáitól kezdve a neufundlandi szelindekig haderőnk elveszett, s magasságodnak titkára, komornyikja és szakácsa ma

délután nem adá különös vitézségének jeleit. Gondolom, helyesebb volna tehát sorsunkat a véletlenre bízni és továbbhaladni - úgyis derült éjünk fog lenni -, mint e tanyán bevárni a bizonyos megtámadtatást...

Míg Wehrner javaslatáról angol nyelven halk, de eredmény nélküli tanácskozás folyt, míg a kifáradt öszvérek a kis karavánt mindig közelebb vitték a tanyához, azalatt a hegyormon, hol a palermói út, mely Catanea felé visz, a völgyre lejt be, egy kecses alak tűnik föl, széles, könnyű szalmakalappal, s majdnem keleti szabású, de választékos és költőileg szép nőruhában. Kezében kis lovagostor, s himzett takarójú déli öszvérenek nyeregpárnája mellett mandolin. Utána néhány lépéssel kísérete jön, mely egy falusilag öltözött lányból és egy fapapucsos barátból állott, ki hihetőleg, mint Szicíliában a Szent Ferenc szerzetesei szoktak, a távolabb fekvő vidékeket látogatja meg, hogy kolostora számára az áhítatosság filléreit összegyűjtse.

Valami leigéző volt e jelenségben, mely az ellentét varázsa által csodaszerűen hatott a kedélyre, s még Wehrner prózai lelkét is megbűvölte.

Képzeld, Anselm, szemközt két csoportot, alig ötszáz lépésnyi távolságra; egyik fegyveresen, gyanakodón s a kiáltott veszély után ítélve, méltó rettegéssel a jövő perc iránt; a másik a gyöngesség és megnyugvás, a szépség és hit elemeiből szöve, s oly gond nélkül, mintha az egész élet egy tiszta, könnyű és átsugárzó légkör volna, melyben - mint a kristály kerti tóban az aranyhalak - a lét örömei

annál fényesebbek, minél inkább tartják a fölszínen magukat.

Dudley lord megszakította a tanárral tartott értekezletet, és egyenesen a kalauz által kijelölt szállásnak tart, amint látja, hogy a másik társaság is arra veszi útját.

Egyszerre értek az udvarra, mely keskeny s majdnem beiszapolt árokkal volt körülvéve.

Senki eléjük nem jött.

A ház lakos nélkülinek látszott, sőt csak a legkövetelőbb kifejezéssel neveztetnének emberi hajléknak, mert néhány tört üvegű ablakon és a füstfogón kívül semmi hasonlatossága nem volt a szegényebb osztályú nép kunyhójához is, csakhogy sokkal tágabb, de még elhagyottabb volt.

A fapapucsos barát, egy izmos, azonban hajlott korú férfi a nők poggyászait vállaira rakván, az ajtón kopog, s miután választ nem nyer, minden tétova nélkül a kilincset megemelve, helyéből a závárt kibillenti, és a pitvarba lép, melynek feltárt belső ajtaja a kerek s tágas vendéglőbe vitt.

Eközben a lord kalauza az öszvéreket kezdé jártatni, és a cselédek a málhák behordásához fogtak; míg a szép amazon komornája a vendégszobának ablakait nyitogatá, hogy a dohos és zárt lég mentől előbb tisztulhasson.

Legkönnyebb ismerkedni útban és az utazás alatt, főleg az elhagyatás közt, midőn kit-kit közös kényelmetlenség

üldöz és tart össze. Legkönnyebb a szokás s a társadalmi szabályok bilincsein akkor tágítani, mikor a roppant hézag, melyet rang és fényelgés a különböző helyzetek közé vontak, elenyészik a nélkülözések és a mindent egyenlően érdeklő bajok vagy szenvedések miatt.

Ezen sem új, sem elmés észrevételt igazolják érkezetteink is.

Félóra alig telt el, s a silány vendégszobában, melynek téglapadlaza, sánta asztala és berovátkolt deszkapadjai az árkádiai élet prózai oldalát rajzolják a lélek elé, igen kedvező változások történtek.

A lomot kihordták.

Míg egy bizonytalan állású férfiú, ki a tanya felvigyázójának mondá magát, s kit barna kámzsája remetének, de vad tekintete és izmos karja inkább a lőpor, mint a tömény, inkább a merény, mint a páter noster barátjának hirdetett, a kalauz sok nógatásaira előkullogván tüzet szított, és a tőszomszéd hegyen fekvő kunyhójából a lord szakácsa számára kevés vaját, olajgyümölcsöt és sós halat hozott, addig a Szent Ferenc alamizsnásákja is némely ízletes falattal gyarapítá az udvaron rögtönzött konyhát, s csakhamar oly vacsora készült, minő az átszenvedett viszontagságok és a nap leélt fáradalmai után inkább szükséges, mint remélhető vala.

Ugyanekkor a vendégszoba már szaloni kényelmeket nyújt; mert a szép hölgy gyönyörű keleti szőnyeget és nagy szövetkendőit elővételvén, a falusi öltözkű

komornának segítségével - ki egyébiránt csodás tapintattal bírt, és egy színésznő kacér toalettsztala mellett szintúgy tudta volna kötelességeit, mint a legarisztokratikusabb nővilág budoárjaiban - Dudley lord és Wehrner bőrdíszes díványá és kerevetekké varázsolta át.

Mindent, ami alkalmatlan vagy ízléssértő volt, ellepleztek, és a terem, kivált gyöngébb világítás mellett, egy ékes sátorhoz hasonlított, mely a kelet-indiai és perzsa herceglányokat, midőn palankinjaikból kilépnek, ernyős szövetei közé fogadja, hogy a férfiszem és a nap lángjai ellen védje.

Talán volt valami színpadi e jelenetben és a szép nő egész modorán; de volt kedélyes és határtalanul leigéző is.

A vendégek, mint a régi ismerősök, vidám és fesztelen kört formáltak a rakott asztal körül, hol az idegen úrhölgy, ki háziasszonnyá tévé magát, és figyelme a legcsekélyebb dolgokra is egyaránt kiterjedt, a boudoir mellől illatos teát osztva kínai porcelán findzsákban, melyeket a lord szakácsa állított elé.

Az estvelit a szerény fapapucsos barát néhány palack lacrimae christivel fűszerezé, melyet - mint mondá - egy áhítatos boltosné küldött a beteg gvárdián számára, de akitől orvosa a friss vízen kívül minden enyhítő italt eltiltott.

Ahogy az idő haladt, fokozódott minden perc varázsa.

Beszélgetésük, melyet a lord és a fiatalasszony vezetett, többnyire a nap eseményeiből indult ki.

Az angol elmondá történetét Pietro Conradinival.

Wehrner tanár azon alapos okokat sorolta elő, melyekért a biztosító irat mellett sem hivé tanácsosnak e bagolyfészekben megszállani, mely egy tündérvessző által fejedelmi lakká változott.

- Pietro Conradini három betűjében több véderő van - szóla a Szent Ferenc szerzetese -, mint a nápolyi király egész zászlóaljának szuronyain; mert Pietro hazafi, ki a nép szenvedéseit érzi és megbosszulja. Az ő intése törvény.

A szépasszony, ki a nagyvilágot ismerni látszott, meg tudta mérni a kedvezőtlen hatást, melyet ily nyílt dicséret az angol patrícusra gyakorolt, ki hazája szerencsés helyzeténél fogva átérteni nem bírhatta Bulwer azon észrevételét, miként Olaszországban minden eredetibb lény vagy költő és művész vagy bandita; hogy tehát a szent férfiút, ki a botrányos tárgyak magasztalásába vegyült, az elmélkedések teréről leszoríthassa, kezei közé ragadá a társalgásnak rosszul vitt fonalát, és érvek helyett minden vonatkozás nélkül rablókalandokról kezdett mesélni, melyek a legációktól Palermo főutcájáig szanaszét divatba jöttek, és az erdőket áldozatokkal, a börtönöket szenvedésekkel, Közép- és Alsó-Olaszországot csodálatos regénytárgyakkal gazdagították.

S e nő, kinek arcán a hatásos jelenetek színezésekor is meglepő nyugalom uralkodott, páratlanul értett az elbeszélés mesterségéhez.

Ajkain az egyszerű és köznapi vonzónak és eredetivé alakult.

Kevés szavakkal hűn rajzolt, s néha egy könnyű szólejtéssel a szenvedélyek örvényének véggyűrűzetéig hasított.

Elméje most pajkosan lebegett a kalandokon, melyeket - mint a szárcsa a hullámot - a képzelődés szárnyaival csak érinteni, nem megtörni akart; majd pedig - mint a vízharangban a bűvár - az események iszapjáig merült le, hogy a gyöngyök után körültekinthessen.

Elbeszélései a legkevesebb eszközökkel elevenítették meg a régi történeteket, s néhány körvonás által a szereplő egyént előállították.

Wehrner soha csábítóbb, de igénytelenebb társalgási modort nem hallott, és szicíliai élményeinek e részét festvén maga is a száraz tudósból majdnem novellaíróvá vált, s fakó szemei élénk, sőt szikrázó világítást nyertek.

A kecses nő, midőn hallgatóit mindinkább elbájolta, midőn az idő sokkal éjfél után volt, és a nyílt ablakok vékony szövetein a fényes hold besugárzott, kezébe vette mandolinját, s a szabadsapatokról balladákat énekelt, melyek régi és új néplázadások korára emlékeztettek, s a

tömeg ajkairól sokszor hangzottak, de talán soha megilletőbben nem.

Dudley lord, a komoly angol úr, fájó érzéssel kíséré a könnyelmű némbereket, kiknek gerilla-szeretőjük van, a sötét, nedves börtönbe, hol egy vesztőhelyre készülő rab a sápadt nő csókjaiért örömmel lemondana a bűnbocsánat fényes reményeiről, melyet a gyóntatónak, ki éppen be akar lépni, áhítatos ajkai hoznak; de nincs haladék... az örök kulcsa csikorog az ajtózáron, és a nő elfátyolozza képét... a nő könnyek nélkül lép a semmit sem sejtő férj felé, ki a börtönkapuban várt reá... könnyek nélkül megy el a vesztőhely előtt, hol a nép gyülekezik... és évek múlva is, míg szíve görcsösen szorul össze, gyakran emlegeti a regemondók nyugalmaival merész rokonát, a gerillát, kinek a szabad élet, a jó fegyver és a csendbiztosok kijátszása volt egyedüli mulatsága.

Wehrner pedig, a félénk tanár, azon balladákat kezdi pártolni, melyekben a hegyszoros közt makacs puskatűz és fegyverropogás köti le az utas figyelmét, ki az árkokban eldobott karabinokra, a bokrok mellett hörgő sbirrekre, az erdőtűz körül diadalmas és osztakozó fölkelőkre találaland, kiknek merészsége nagy változások előjelül tűnik föl...

A mandolin pengése s a serleg, melyből a lacrimae christi már kiürült, bódító hatással voltak, nem az észre, mert ez súlypontjait még megtartotta, de a kedélyre és érzésekre.

Az énekesnő, minthogy alig látszott az idő eltöltésén kívül másra gondolni, és hófehér keze hatásvágy nélkül hívta ki a hangszer zöngedelmeit, hogy tündérszárnyaikkal a dal

méla röptét kövessék, még érdekesebbé lőn hideg szívessége, mint lett volna a tetszelgés eszközei által.

Könnyen megfogható tehát, ha a részvét a költeményekről inkább vonult az előadóra vissza, kit minden mozdulat, minden szó felülemelt a szokotton és köznapin, anélkül, hogy elhatározni lehessen: vajon más némbereknél sokkal közelebb van-e ő az éghez, azért, mert a földtől távolabb?

De éppen e rejtélyes, e titokszerű, mely félreismerhetlenül volt egész lényén előntve, okozta, hogy az ábrándokra legkevésbé hajló kör is annyira igénybe vala véve, annyira meglepetett, annyira elfogulttá lőn majd a dal, majd a kellemes társalgás által, miképp a fapapucsos baráton kívül, ki a vacsora maradványain új szemlét tartott, a többiek alig tudták: a San Carlo Színházban ülnek-e, hol a hallgatókat a műélvezet árja elborította és sodorja, vagy holdsugáros magányban sétálnak virányos és erdőlombok közt, hol a vágyó léleknek szellemhangok beszélnek a tündérek csodálatos szívtitkait, melyekből a brit költő *Nyáréj álmaiban* oly sokat lesett el, anélkül hogy a legérdekesebb vallomásokat kihallgathatta volna...

- Az öszvérek föl vannak szerelve, signora - mondá a belépő remete vagy vendégfogadós, a beszélgetést észre nem vett megjelenése által félbeszakítván.

A nő órájára nézett.

- Másfél óra múlva, signora, mint a csillagok állása mutatja, szürkülni fog, s éppen a nap feljövetelekor érkezik nagyságod a Madonna del Monte tetejére.

E hegy oldalán támadtatott meg Dudley lord, s lehetetlen volt, hogy említése némi hatást ne okozzon a társaságra.

- A Mária-kápolnánál, mely az úttól alig esik kétszáz ölre, akarnám reggeli imámat végezni. Porticusáról gyönyörű kilátás nyílik egész az Etnáig s azon erdők és völgytorkok közé, hol a legközelebbi szabadságharc alatt huszonnégy önkéntes hét óráig tartóztatott föl egy egész zászlóaljat.

- De nem tanyázik-e ott Pietro Conradini? - kérde Wehrner.

- Emlékezik-e ön Moore Tamás románcára - válaszolta a nő leigézõ mosollyal -, midõn az ír lány egy lanttal kezében és minden kíséret nélkül utazik a Smaragd-szigeten át, nem félvén, hogy a vad szenvedélyek, melyek egymást gyilkolják, a tiszteleten kívül egyéb érzéssel emeljék szemeiket feléje?

Annyi méltóság és kellem volt a szép utas kifejezésén, hogy Wehrner megdöbbent a kérdés miatt, melyet kockáztatni mert.

Azalatt a komorna gyorsan kezdett rakosgatni.

A férfiak segítettek a málhák rendezésében.

S a halvány holdvilágítás egy negyedóra múlva csak sötét körvonalait meríté föl a bérceken a gyönyörű nőalaknak és kísérőjének, a fapapucsos barátnak, ki - mint a lord titkára állítá - távozásakor két tallért nyomott a remete kezébe, mi

mindenesetre egy kolduló szerzet tagjától szokatlan bőkezűség volt...

Oly rejtélyes lénynek, ki az angol lord spleenjét szétűzte, ki a fiatal titkár, mint a világgal teljesen ismeretlent, babonás tiszteletre ragadta, és még Wehrnerrel is az ötven évet, mely vállalt s a komoly tudákosságot, mely szellemét nyomta, elfeledteté, még sokáig kellett a beszélgetésbe szövetni, kivált miután az út bátorosabbá lőn, és többé alig volt ok megtámadásoktól félni.

- Ha hangja, amily kellemes, oly erős volna - jegyzé meg Dudley -, egyiknek tartanám az európai énekesnők közül, ki a világtapsok elől gyermekkorának csöndes magányaiba siet, hogy a megunt dicsőségtől legalább egy szezon alatt menekülhessen.

- A gerillaélet iránti előszeretete, mylord - válaszolá Wehrner -, és magas társalgási műveltsége azon gyanúra vezetnek, miképp kalandozásai talán politikai célzatúak. Olaszországban nem szokatlan a nők részvétele oly mozgalmak előkészítésénél, melyek nagy veszéllyel és áldozatokkal járnak. De ami még inkább meglep, az, hogy előttem arcvonalai, mihelyt hideg nyugalomból kibontakoznak, igen ismeretesnek tűnnek föl. Azonban visszaemlékezéseim egész képcsarnokát átfutottam... eddiglen eredmény nélkül.

- Magas rangú úrnőnek kell lennie - mondá szerényen a titkár, ki ritkán szokott a lord társalgásaiba vegyülni, s akit az éji élmények köznapi hangulatából kiemeltek.

- Miből gyanítja ön? - tudakolá Wehrner.

- Mert amint málháinak rendezése körül segítetttem, egy kisdied mozaik-szekrényen grófi címert láttam.

- Ez különös - jegyzé meg a lord -, miután Cataneának oly városrészében mondá szállását, hol a köznép és a szegényebb szőlőbirtokosok laknak.

- S annál különösebb - szólt közbe Wehrner -, mert a fapapucsos barát állítása szerint a szép nő Cataneában egészen idegen, s ő is útközben ismerkedett meg vele.

- A komorna pedig - mondá a titkár - éppen e barátról emlité, hogy úrnőjéhez a Szent Ágota kolostorának priorjától volt ajánlva.

Ezen értesítés szembeszökő hatást gyakorolt a többiekre; mert Dudley lord emlékezett, miképp távoli rokona, Minto lord, kinek olaszországi utazása saját kísérete előtt is oldatlan talány maradt, folytonos viszonyban állott a Szent Ágota zárdájának priorjával, azon tudós és népszerű férfiúval, kit a szicíliai arisztokrácia pártolt, míg a tömeg majdnem istenített, s így egy mozgalom esetében könnyen veszélyessé válhatott, főleg miután a szicíliai kisebb papság a forradalmi eszmék titkos terjesztője vala, és a nép nemzeties szellemük miatt föltétlen bizalmat tanúsított az egyházi férfiak iránt, kik közt éppen a Szent Ágota priorja volt, kinek nevét a kolduló barátok és falusi plébánosok szájról szájra hordozták.

Wehrnernél pedig maga az Ágota név merített oly körülményeket föl, melyek egy sajátságos helyzetű nőre vonatkoztak, kivel ő nyolc évvel ezelőtt a buziási fürdőben találkozott.

- Arcvonalai kétségtelenül szerény betegeméhez hasonlítanak - szóla hosszas gondolkozás után -, sőt egész külalakja meglepőleg hozzá üt; de magam is átlátom, hogy alig volna nevetségesebb, mint a magyar grófnőt, e szenvedő és visszavonult lényt, múlt esteli vendégünkkel, a szeszélyes s nagyvilági úrnővel egynek tartani...

Ily visszás és ellenmondó találgatásokkal telt az utasok ideje, s mentől több fejtegetésbe merültek, annál nagyobb homály fogta körül a bűbajos nőt, kit visszatérésük után hasztalan kerestek Cataneában, kivel négy héttel később Florenz arisztokratikus körében találkoztak, s ki most egész Velencéig utazótársuk vala, anélkül hogy lényét és sorsát jobban ismernék, mint az első órában.

Midőn Pongrác befejezte elbeszélését, Anselm hevesen tudakolá:

- Hát a buziási nőről mit mondott Wehrner? Honnan győződött meg, hogy szerény betege, minden hasonlatosság mellett, nem egy a szicíliai utazónővel?

- Én, Anselm - válaszolá Pongrác kalapjához és kesztyűjéhez nyúlván -, kevésbé voltam kíváncsi, s így egyik kérdésed iránt sem világosíthatlak föl.

- De legalább a szicíliai nő valódi vagy fölvert nevét hallád?

- Florenzből egy éltés matrónával jött s annak három unokaöccsével, kik közül a nagyobbik ma a Manfrini-palotába kíséré.

- Ez a barna nobili, kit mellette láttam a Magdaléna-képnél... S lakása?

- A *Leone bianco*-ban, hol a világ legmagasabb arisztokráciája gyűl össze; de mint történetesen értem, állandó szállást akar fogadni, mert hosszabb ideig mulat Velencében.

Míg e demokratikus ebéd, melyre Anselm Pongrácot meghívta, a halakkal, a frutti di maréval és a szeszes borokkal folyvást tart, s jó gyomrot készít a Malibran Színház bohócjelenetei számára, addig nekünk, kik a gasztronómia oltáránál nem örömet égetünk tömjént, marad időnk a két ifjút olvasóinkkal közről megismertetni.

Gróf Szeredy Anselm magas termetű és erős, bár sugár alakú férfiú; barna hosszúdad arccal, mély tűzű fekete szemekkel, keskeny, de értelmes homlokkal, emelt és éles szemívvél, egy kevésbé vastag tövű, noha szép orral, finom metszetű ajkakkal, melyek fölött vékony, sötét bajusz és kerekded állal, melyet gonddal ápolt belga szakáll jellemez.

Ő most tölté huszonkettedik évét; azonban hamar fejlett szervezete miatt jóval idősbnek látszik. Izmos testalkata sok élénkséggel és kellemmel bír. Gondolkodó s olykor beárnyalt arckinyomata dacára is lekötelező, szívélyes, vidám, sőt dévaj tud lenni. S bár még feltűnő hódításokat nem tett, egész lényén a kedélyesség és nyílt modor ellensúlyozására van annyi sötét, fölvillogó, megdöbbenő és démoni elem, amennyi elég kezességet nyújt, hogy a nővilágban rendkívül érdekesnek fog tartatni, mihelyt oly szívre talál, mely miatta törik meg.

Atyja tág, de adósságba temetett jószágot hagyott az özvegy grófné kezére, melyből minden darab betáblázások alá jött. Azonban e terhek mellett is, miután az anya birtokai többnyire szabadok, Anselm tehetősnek hiheti magát, noha a vagyon nagy része két nővérét, tudniillik a nálánál csak egy évvel ifjabb Auréliát és a még gyermek Júliát egyaránt illeti.

Családja a legrégibbek közé számíttatván, Anselm mérsékelt jövedelemmel nagy partinak tartatik. S ha az 1847. év, melynek szeptemberét Velencében tölté, eszmeárjával elborítaná - hogy tarlóvá tegye - azon közintézmények földjét, hol a családja tenyészik, ha a tisztelet, mellyel Magyarországon a régi nevek fogadtatnak, egy európai szélvész által a tömeg szívéből gyökerestül kisodortatnék, még ezen esetben is Anselm tekintélyes állást tudna magának szerezni, sőt talán befolyása és talentuma a veszélyekkel - melyek társasági helyzetét megtámadnák - egyenlőn növekednék. Mert ámbár inkább többféle, mint mély ismeretekkel bír, ámbár a fény és kényelem közt figyelmét kitartó munkásságra

ritkán összpontosítja, elméje erős és átható, jellemének megedzésére pedig egy nagy szerencsétlenség elég.

Sokkal kétségesebb: vajon hivatva van-e a belső-elégültségre és az egyszerű házi boldogságra?

A természet keze Anselm szívét eléggé mély érzések, de még inkább a költői önátengedés számára s a szerelem idilli kéjeire alkotta.

Kelet-Indiának virágos völgyein és a szent Gangesz partjai körül, a vándor, ha a sötétkék alkonyégre tekint, gyakran látja az albatroszt - mely repülve alszik - nagy csoportozatokban feje fölött elvonulni. Mindenik egyenlő irányt tart változatlan és méla szárnycsapkodással, míg a karcsú pálmafák s a magas templomok kúpjába ütközve, a földre hull, hogy midőn a komoly valóság ellenhatását egy percig érezte, megint szárnyra keljen, és folytassa légi álméletét.

Eredetileg majdnem ily óvakodás nélküli föllengésre van teremtve Anselm kedélye; de hiúsága, melyet a társadalmi viszonyok nagy mértékben fejtettek ki, s főleg a nők irányában rendkívül ingerlékennyé fokoztak, ellenkező hibák, sőt bűnök által igyekezik szívének alapgyöngességét orvosolni.

Ő sejdítve vagy ismerve gyarlóságát, fél a szerelemben csalódni.

Inkább gyűlöltetni mint kijátszatni, inkább vétkessé, mint nevetségessé akar válni.

Ha kétkedik egy nő hajlamában, saját érzéseit hamisítja meg. Tüstént kész az ámító, a kéjenc, az önző szibarita és a szívtelen ledér szerepét elvállalni s mártírkínnal folytatni, hogy megcsalt és úsztatott ábrándhősét kikerülhesse.

A fiatal kor, mely inkább a felbátorított, mint az ostromló udvarlásokra való, még eddig többnyire oly kalandokba vonta őt, mik éppen nem kedvező tapasztalatokkal gazdagítják.

Rendszerint a virágait hullató szépségnek s a félig kifáradt kacérságnak volt lovagja.

Többnyire az ő arca lőn a szerelem csarnokában az utolsó kép, melyet még büszkén függesztének a falra, hogy a világ megbámulhassa; következői már e kitüntetésre ritkán számolhattak, azok kevés igényű lények valának, kiknek nevei nem hívták volna föl a barátnők irigységét.

Minden arszlán, ha húsz éven alig lépett át, osztozik Anselm sorsában, s ha szerencsésebb, alig lehet annyi dicséretet mondani jelleméről, mint élményei felől.

Később, természetesen, a helyzet szemlátomást változik.

De Anselmnek esze arra volt kárhozható, hogy az első tapasztalások iszapjából a kedélyre állandó üledéket fektessen.

Anselm nem vala lángész, hogy széles látpontról nézzen az emberi szenvedélyekre, honnan a nagy arányok és

általános mértékek észrevehetőek, honnan a magasabb összhangzás idomai fölmerülnek.

Ő csak szép talentommal bírt, mely figyelmes, hasonlító, de leginkább felosztató és boncoló volt.

E talentomot hiúsága könnyen tette gyanakodóvá, mely aztán éles műszerével a lélek sötétebb rétegeit szeretete taglalni, s könnyebben támasztott meggyőződést a gyöngesség, mint a nemesebb hajlamok, könnyebben a bűn, mint az erény iránt.

Midőn Anselm egy nő szerelmében kétkedni kezdett, mindig a legrosszabb lehetőséget hitette el magával.

A tévútnak, melyen járt, sejtelve okozá, hogy bár szíve tiszta érzések felé esengett, megfontolása inkább vonta őt az anyagi örömek ösvényére.

Nem szükség mondanom, miként senkinek jelleme és világnézete nincs annyira megszilárdítva, hogy a nagy változások ellen tökéletesen biztosítva legyen.

Amily érdekes egyéniség Anselm, oly szeretetre méltó Pongrác.

Őt a sors kegye nem helyezé a társadalom elősorába.

Atyja az öreg Szerendynek ispánja volt, s korán halván el, kevés vagyont hagyott egyetlen fia számára, kit a gróf örökbe fogadott, gondosan neveltetett, s amennyire arisztokratikus büszkesége engedé, atyailag szeretett.

Pongrác harminc évét most tölti.

Tudós, szép ízlésű és kellemes társalgó.

Írói híre megalapult, sőt az ország határain is túlterjedez.

Alig van, ki mély ismereteit kecsesebb és könnyebb alakba tudná öltöztetni.

Minthogy egyedül azon jövedelemre, melyet tolla szerez, kell támaszkodnia, s minthogy nálunk oly munkáknak, melyek a történelem, a szépirodalom, a jog és politika körébe nem vágnak, közönségük nincs: Pongrác, ki különben is eredetére nézve német, archeológiai s természettudományi értekezéseit többnyire idegen hetilapokba küldi; de a művészetre vonatkozó bírálati és esztétikai fejtegetései a magyar napisajtó legszerencsésebb termékei közé tartoznak.

Ő ama szerény jellemű s vidám férfiak egyike, kiknél a tapasztalás és a tudomány nem űzte el a kedély gyermetségét, s kik, midőn szeplőtlen életük büszke önérzetével fejüket magasán hordhatnák a tömeg fölött, engedékenyek a gyöngesség, kímélők a tévedések iránt.

Pongrác külseje is inkább vonzó, mint meglepő.

Középmagasságú, nyúlánk, bár ruganyos és edzett termet; sápadt, egy kevésbé kifáradott, de szívélyes arc, mely a munka és virrasztás mellett is, az öröm sugaraira megnyílni, a szenvedés közelítésekor együtt érezni, a nagy érdekek érdobbanásaira figyelni, a szép és nemes

behatásaitól átvillanyoztatni, sőt fölmagasztaltatni tud; sötétkék szem, mely bágyadtnak és éltelennek látszik, de a társalgás közt összpontosítja erejét, s amint a beszélgetés tárgyai jelentékenységre nyernek, percenként élénkebb kinyomatúvá és sugárzóvá válik; hosszú, lágy és nem eléggé rendezett gesztenyeszín haj, melynek egyes fürtjei nyílt és szellemdús homlokára hullanak; egy kevésbé széles száj, de az ajkak szegletein a lélek hangulatait hűn tükröző jelleggel, s hasonlíthatatlanul szép fogsorral; világos bajusz és szakáll, mely az arc sápadt, de majdnem nőileg finom bőrszínét kedvezően emeli ki; igénytelen, de ízléssel választott öltözködés, melyen pongyolaság észrevehető, azonban minden cinizmus nélkül; hanyag, bár eléggé kellemes testhordás, olykor nyugtalan és élénk mozdulatokkal: ezek teszik Pongrácnak inkább megnyerő, mint a figyelmet magához ragadó külsejét. Fesztelen társalgási modorával összhangzásban áll folyékony, gyors, de helyes hangnyomatú előadása, mely kellemes és tiszta lejtéseivel az érzések minden árnyalatait, a gondolat egész súlyát vissza bírja adni; úgyszintén meleg és festői képzelődése, mely meglepő részletek kiemelése nélkül s a dagályos szavak száműzésével tud közszerű tárgyakra is érdeket ruházni.

Pongrác sokkal szerényebb, hogysem szellemi felsőségét valaha érezte volna, s főleg Anselm irányában, kihez benső barátság köti, legkisebb igényei sem voltak; míg ez apró szeszélyeit éppen nem nyomta mindig el, s néha oly védői helyzetből tekintett idősb pajtására, mely a fölvergődő embereket, kiknél rendszerint több becsszomj, mint hálaérzet van, könnyen sérthetné, de Pongrác által soha nagyúri gögnek nem magyarázott.

Az ő áldozó jelleme örömet feledé jóttevőjének fiánál a gyöngeségeket, hogy a fényes tulajdonokat egészen méltányolhassa.

Midőn a piazzettáról - hova a Doge-palota egyik oldala kiterjed, s hol a gondolasok a Márk téren mulató elegáns világot, mely a keskeny gyalogutcákon hazamenni illetlennek tartja, bevárni szokták - Anselm és Pongrácz az öreg Antonio naszádjába lépnek, már a Campanile harangja éjfél hírad.

A velencei életmód szerint még a Márk tér, meg a régi és új Procuratía korridorai a tündérileg világított boltokkal, kávéházakkal, fagyaldákkal és gyönyörű zenével magukhoz ígéznek a szépneműt s az udvarlók egész raját, kik a Fenice Színházból e kellemes találkozási helyre sietnek, és éjjeli egy óráig a márvány oszlopok alatt s a székesegyház vestibulumánál cserélik ki titkos érzeményeiket, melyek szívükre, vagy nyílt gondolataikat, melyek az első táncosnő lábhegyére és az első énekesnő hangmagasságára vonatkoznak.

De Anselm, kit a tömeg hamar untat, míg a bizalmas körben az idő telését alig veszi észre, már egészen ki van fáradva a tenger hervatag mátkájának - kit egy portugáli kalandor, midőn a Jóremény fokot körülhajózta, dicsőségének diadémjaitól megfosztott - kacér örömei által, melyekkel a világ szemei elől kétségbeesését takarja el.

S Pongrác szintén haza vágyott, mert korán akar új ismerősének tudós mulatságaiban részt venni.

Az *Albergo Italiano* majdnem szomszédja a Márk térnek. A víz tükreben a komor márványépületek kísérteti árnyai... távolabb az álmodó lagúna s a szigetek határozatlan körvonalai... fönn az azúrkék ég szikrázó csillagszemeivel... az evezőlapát körül fényes habgyűrűzet s olvatag ezüstcseppek... az ablakerkélyek mögül méla lantpengés... a nyugvó halászcsonakokon egy megkezdett dal, melynek második rímét már a szomszéd matróz zengi, hogy tovább adhassa, míg ajakról ajakra költözvén, a végső refrén nesze a tenger habjai közül a lagúnán bágyadtan érkezik vissza... mindez egy perc benyomása és élve; mert Antonio gondolája már a mellécsatornához lejt, s az *Albergo Italiano* ajtólépcsőjénél köt ki.

- Né, mint megelevenült a puszta épület, mely oly fájón nézett félig bedeszkázott ablakival és a kopasz erkélyoszlopokkal lakszobáinkra! Dél óta koldusmezét elvetette, s mint látszik, most ünnepet ül.

Pongrác figyelmeztetésére Anselm, míg a gondolából kilép, a szemközti palotára tekint.

- Az erkélyen oleanderek, mindenik ablakon csodaszép függöny, benn vakító csillagfény s mozgó alakok.

- És a csatornaajtó előtt három gondola - folytatá Pongrác Anselm észrevételét.

- S íme, a függöny megett egy nő, ki az éj szabad légét akarja élvezni, s a terem ablakait nyitja fel.

- A falon pedig nagy képek.

- Ah, a zongora - mondá Anselm.

- S mily mesteri játszás - egészíti ki Pongrác.

- Mint gyanítani lehet, férfikézé.

- És nem meglepő-e, hogy német jellegű? Kétségkívül Beethoven műve.

Az ifjak még egy percig az ajtólépcsőn állanak, s aztán karöltve mennek a folyosón végig szobáik felé.

- A postán levelek érkeztek - jelenté a legény, gyertyákat gyújtva.

Anselm az egyik borítékán anyja írására ismer.

- Legelőször megrendelések - szóla, a kinyitott levélből Pongrácnak hosszú jegyzéket adván át. - Ah, képzeld - folytatá élénken -, Aurélia gyűrűt váltott.

- Kivel? - tudakolá Pongrác sugárzó arccal, mely azonban már barátjának sötét és elégületlen tekintetével találkozott.

- Mit tudom?... valami Wranich vagy Wransich Izidorral... oly név, mely a sebes írásból ki nem olvasható... ismeretlen egész Izraelben. Egyébiránt az ogulini

határezrednél kapitány volt, s most mint őrnagy fog Veronába áttétetni. A kauciót mi fizetjük, s tehát sógorom aligha tartozik a pénzarisztokráciához is.

- De lehetnek kitűnő tulajdonai - említé Pongrác szelíden.

- Miért ne? Anyám ezt írja róla: "Igaz, hogy már negyven éven túl van, azonban alhadnagyból nyolc év alatt emelkedett egy zászlóalj élére, és szokatlanul gyors előléptetése magas reményekkel biztatja. Ezért vagyunk, én és Auréliám azon nézetben, hogy nyugalmazási kérelmét ne adja be; mert ő Auréliáért örömmel feláldozta volna kilátásait, s a magánéletbe akart visszavonulni..." - Mekkora áldozat a szerelemért, kivált midőn azt, mint Auréliánál történik, nem támogatja sem rang, sem revenu - sóhajtá Anselm gúnyosan.

Pongrác nem kívánt ellennézetekkel a tűzre olajat önteni, s Anselm csakhamar engeszteltnek látszék Aurélia kedélyes sorai miatt, melyek - mint a grófné levele - szintén Izidorról való viszonyait érinték, és oly teli voltak szívboldogsággal és aranyálmokkal, hogy a korán elfogult testvért is kezdék öröme deríteni.

Vidáman nyúl a harmadik levélhez.

- K..... követté választására nagy készültek tétetnek, írja Moor, és a Pest megyei utasítás a szélsőbaloldal érdekében üt ki. Barátaink sajnálják, hogy e fontos percek alatt távol vagyunk. Ellened, Pongrácom, kritikai táborozásokat kezd a *Jelenkor*-ban egy névtelen... Ah, ah! Mindenütt harc és háború... csak képzelj, Blanka tizenkét évi szerencsés házi

élet után különszakadt férjétől... s miért?... valóban érdekes... nevetnem kell rajta... az öregúr féltékeny... boldog egyszerűség, most először. S a családbéke felzavarója, a híres Casanova, az ellenállhatlan Lauazun, a magát beszínlő Rabutin gróf, a vakon ostromló Buckingham herceg... ha, ha!... Ki volna más, mint a kis Jenő, a fürgé patvarista, kit a főispán úr nagytollú pörge kalapjáért s a bunkóvilágban szerzett érdemei díjául, kevéssel elutazásunk előtt, szolgabíróvá teremtett... Mégis helyes volt, hogy nem siettem a tokaji bálra, és Wehrnernek, ki téged madártömésre hívott meg, éles szelleméért egy ritka példányú sólyommal tartozom, melyet, ha a jövő tavaszon Petényi Salamon barátunkkal ornitológiai kirándulásokat teendünk, okvetlenül el is fogok küldeni. Számíthatsz ígéretemre... Jó éjt, Pongrácom!

Anselm kitörő nevetés közt ment hálósobájába.

Ő Blankát valódilig soha nem szerette.

E viszony szívét hidegen tartá, becsszomját ki nem elégíté, s ami sokkal alkalmatlanabb, helyzetét a társaság irányában kedvezőtlené tette.

Anselm már távozása előtt többször érezteté, hogy őt a kötelék, mely a hiú nőhöz bilincseli - mint a rabot a gályarúd -, még inkább lealázza, hogysem terhelné.

S mégis most rendkívül ingerült mellőztetéseért.

Ajkain a gúnymosoly csak a sérült büszkeségnek görcse vala.

Ő az alkalmat, mely ürügyet ad Blankával szakítani, vissza nem utasította volna; de eltaszítottatni általa, mégpedig véletlenül s egy lenézett udvarló kedvéért: ez megbélyegzés, vagy legalább az első percben annak látszott.

Anselm álmatlanul jár szobájában.

Majd a bosszú villant meg lelkén, majd a közöny híves szárnylegyintése csillapítja vérereit, majd undort érze szilajul átnyargalni idegein, majd a dac ébredt föl zsarnokként űzve a többi benyomások felett, majd pedig az emlékezet gyűjtá meg egyenként lámpavilágait, hogy az elégületlenség komor szemeivel a múlt idők üres emlékeire nézhessen.

Anselm lehangolt vagy ingerlékeny volt...

Eközben az éj nesze elnémul.

A gondola rúdjai nem csapkodják többé a vízutcák türemlő habfodrait.

A szemközti épület csillárai kioltatnak; csak egy ablakerkély rácsain át rezg még a bágyadt fény.

Anselm - kinek belső harca inkább képzelt, mint valóságos okokból támadt - félrevonván a függönyt, az ablakkeresztre hajtja fejét, s míg orcáján és zilált hajfürtjei

Mint a megtört virágról az illat, még leng fölötted a művészet és szerelem lelke. Több-e, amit vesztettél, vagy amit bírsz?

Szürkületkor alvók el Anselm, s hajnali álmaiba tarkán vegyültek bős és kecses jelenetek... podagrás férj, őszi hideg vidék, unt nőkegyek, nevető patvaristák, összebogozott húrú cigányhegedűk, zúzmarás szőlőgerezd, lármás restauráció... kék tenger, borostyánligetek, magas hegysor füstölgő tűztölcsérekkel, banditák, kik énekelve rablanak, megelevenült Canova-szobrok, táncoló tündérek s a bánatos Szent Magdaléna képe.

3

A következő este Pongrác - ki az egész napot Dudley lord és Wahrner társaságában tölté - e rövid anekdotát beszélt el Anselmnek.

- Minden tudja, hogy a kandiság, mentől kisebb helyen mozoghat, annál inkább nő; de mégis sehol annyira nem, mint az apróbb fürdőkön, hova csak oly egyének gyűlnek, kiknek vagy nincs kedvük, vagy nem szabad foglalkozniok.

Egész Európában, bármily körülmények alatt, így volt. S kétségkívül, midőn Cromwell nyírott fejű szentjei, a szigorú erkölcsű köztársaságiak uralkodtak a szokások és divat felett, még akkor is a fürdőszezonoktól el nem

vétetett azon előjog, hogy a kíváncsi arcok és beszédes nyelvek számára menhelyet ígérhessenek.

Ne csodálkozzunk tehát, ha Buziáson nagy mozgás van, amely percben híre terjed, miként egy tudós angol orvos, ki most érkezett meg, a gyógyvíz alkatrészeit akarja vegytanilag elemezni, s már a retorták az érces forrás előtt ki vannak téve.

Rác gyerkőcök és komoly táblabírák; csibukos meg rövid pipájú férfiak, fezzel vagy kalappal fejükön; nők szerb nemzeti öltözettel vagy legújabb párizsi divat szerinti toalettben; a tekintetes szolgabíró úr s a környék szerény igényű kirurgusa; a nagyságos prépost s az egyetlen muzulmán, ki esküjénél fogva Budára akar valami török szent sírjához zárandokolni: szóval a fürdőhely minden unatkozó népe csakhamar körülállja, nézi, bámulja a nagyorrú angolt és a karcsú nyakú retortát, bár kevés tudná megfejtetni: miért van több mulatsága a doktor s a gácséralakú üveg, mint a szakács és konyhafazék mellett?

De Wehrner - ki senkivel ismerős nem vala, és nem kívánt lenni - szemügyre alig vette a tolongást. Azonban osztatlan figyelmét tégelyétől hamar elzavará egy választékos ruhájú fiatal úr, ki a vegytani kémletek folyama alatt tűnt elő, s a legelső alkalmas percet - midőn tudniillik orvosunk zsebkendőjével rőt arcáról a verítéket törölgeti - felhasználván, ismételt bókok közt őt angol nyelven megszólítja.

Wehrner a hibás kiejtésű s tördelt szavakból annyit vesz észre, hogy "őkegyelmessége," kinek titkára az angolul

beszélni törekvő fiatal úr, s ki bal oldalon az első nagy épületben lakik, tisztelettel kéri föl, ha lehet, még ma, egy látogatásra.

Mint orvos, noha most csak tudományos célért utazik, nem tagadhatja meg e kíváнатot, s a titkár azon jelentést viszi át, hogy a tanár úr tüstént fogja udvarlását tenni.

Félóra múlva már Wehrner számára megnyílnak egy csinos díszterem ajtói, s eléje lép a kegyelmes úr, kihez hívatott, altábornagyi ruhában, mellén csillagokkal és ágyúkereszttel.

A nyugalmazott altábornagy tekintélyes kinézésű, de törött férfiú volt. Tar homloka felett néhány fűrt, állcsontjaiban még néhány fog, orrán kék szemüveg, kezében hosszú burnótszelence, homlokán kardseb, vállain legalább hatvanöt év terhe.

- Agatha! - kiáltá szelíd hangon, az orvosnak széket mutatván, melytől balra ő foglal helyet.

A szomszéd szobából egy némbér jön ki, magával hozva hímzőtüit s a kicsiny dessint, melyen őszi tájkép vala hamvas fellegekkel, Wouwerman kecses és egyszerű modorában.

A belépő alig tizenkilenc éves, s ezen időszak másoknál az élettavas rózsa pünkösdnapja, midőn a nőtív virágai már mind kinyíltak, hogy kelyheik fölött az öröm hajnalának legtisztább sugára, a bánat est-egének

legábrándosabb holdvilága és a szerelemvágy legkéjesebb illatárja felváltva rezegjen.

De Agatha a szétzilált tavasz hófátyolban, lilium a jég gyémántjaival...

Sötétkék szeméből láz csillog ki, míg fehér viasz-arcán lankadt pír tévedez.

- Az orvos, Agathám - szólott az altábornagy atyai szívességgel.

Wehrner, kinek a beteg kezét nyújtá, meg volt hatva, mert életében alig látott több szenvedést arcra és termetre kinyomva, anélkül hogy a rendkívüli szépség jellegei lerontatnának.

Agatha csipkés, könnyű fehér köntösben volt, övén egy kaméliával.

Gazdag, világos haja, mely vékony nyakát terhe által meghajlítani látszott, aláhulladozó aranytekerceivel leírhatatlan bájt kölcsönzött a hőmellnek, s a túlsápadt, de vonzó és költőileg szép arcnak, melyen lázas kimerültség dült, az idegkór és a fásult kedély félre nem ismerhető bélyegével.

Agatha, ki termetre karcsú és könnyű, mint az antilop, most bágyadtan dől egy balzacra, miután Wehrnernek néhány orvosi kérdésére lassú és elfátyolozott hangon felelt.

- A Temes megyei főorvos - szóla az altábornagy, burnótját tartva ujjai közt - mentől több szórakozást rendelt, de e kis makacs gyermek - ekkor egyet szippantott, s nyájasan fordítá arcát a balzac felé -, ez az önfejtén járó teremtés, ki amily szép, oly engedetlen - ekkor a raffaeli főre tevé redős kezét, és múmiaujjait a megközelíthetlen kecsű fürtök selymébe temeté -, nem akar mellőlem távozni, s nem vágyik ott megjelenni, hol én jelen nem vagyok... Pedig, kedves Agathám, jól tudod, hogy örökké csak egészséged oltalmazása körül voltam féltékeny, s egyedül derült arcodtól várom örömeimet.

Oly megható volt a szelíd aggastyán bánata, hogy a beteg szemeiből könnyet csalt ki, s Wehnrert bizalmas hangulatra készte.

- S nemde - folytatá az altábornagy rövid szünet után Wehrnerre tekintvén, s őt burnótszelencéjéből kínálgtván -, nemde, Agathám, a gyógyszereknél is többet segítene egy rövid utazás a Como kies vidékén s a Lago Maggiore körül, hol testvéremnek igen szép villája van; vagy déli Franciaországban, hol Lamoire ezredes lakik, az én hű fegyvertársam Bonaparte korából, midőn még szülőföldem, Bergamo, a francia köztársaság védelme alatt volt?

- Kétségkívül, kegyelmes uram - válaszolá Wehrner -, ily betegségekre jótékony hatást gyakorolhat az utazás is, de... eredménye inkább csak enyhítő, mint gyökeres.

- És az orvos úr által rendelt gyógyszerek? - kérde az öreg remélő tekintettel, s két ujjával burnótszelencéjére koppantva.

- Azok szintén nagymértékben enyhítők - jegyezte meg Wehrner halkán.

- S csak enyhítők? - tudakolta az altábornagy reszketeg és akadozott suttogással.

- Kegyelmes úr - mond az orvos -, e kór kedélyállapotból támadt. De csoda volna-e, ha egy némbér fiatal éveiben nem lenne... érzéketlen?

Agatha arcára szökelte a vér, mert a lassú társalgást hallá.

Az altábornagy pedig nyugtalanul emelte szemét Wehrnerre, de ez emberbaráti szívetől elragadtatván, nem látá, mi körülé folyt.

- A fiatal évek hajlama - folytatá orvosunk - ... gyakran bír annyi hatással a szervezetre...

Agatha a balzacról föl akart kelni, hogy távozzék.

Az altábornagy zavartan kérde: - Mire céloz ön?

- Röviden: adja excellenciád férjhez Agatha kisasszonyt.

E megjegyzésre az altábornagy Wehrner elé ejté burnótszelencéjét; Agatha pedig halálsápadt lőn, s reszket, mint a nyárlevél.

Orvosunk most veszi észre, hogy oly családjelenet ártatlan előidézője, melyre szükség legkevésbé volt, s tudván, miképp aki egy zavart helyzetből magyarázatok útján törekszik kibonyolódni, többnyire még nagyobb tömkelegbe bukik, jónak látja mielőbb visszatérni elhagyott retortái mellé.

Midőn már az érces forrásnál van, egy fiatal lengyel tiszt lép eléje, s bocsánatot esdekelve merészségeért, tudakolja:

- Nem forog-e veszély közt a grófné élete?

- Micsoda grófné? - kiált föl Wehrner.

- Az altábornagy feleségé - válaszolá a tiszt részvékenyen.

- Egészsége okvetlenül erősebb, mint az én eszem - szólt Wehrner kétségbeesett nyugalommal.

Nem szükség, Anselm, mondanom, hogy Wehrner most már szilárdul meg van győződve, miképp a buziási beteg grófné és a szicíliai élénk tündér nem két személy.

Anselmet az érdekes anekdot inkább gondolkodóvá tette, mint vidámmá.

Nem vágyott hazulról távozni, bár még alig üté el a tizenegyet.

Hamar vonul szobájába.

Vagy a friss lég vagy a kíváncsiság, mely a komoly hangulat közt sincs a kebelből egészen száműzve, ismét az ablakhoz vonja őt.

De az átelleni ház, hová szemei tévednének, élet nélküli.

Nincs kapujánál gondola, termében csillár s a szegletszobában rejtélyes lámpafény.

Agatha fehér köntösben, midőn a betegség váz újakkal dús fürtjei közé nyúl, hogy az arakoszorút, mely ott hasztalan áll, levévén, helyébe a koporsófüzért tegye.

Agatha szeszélyes keleti mezben a kalandok ösvényein, míg körüle a kecs, vidor kedv, a zene és kéj istennői táncolnak, mint a tengerhabokból kilépő Aphrodité varázskörében az amorettek és a nő-kellem három ikerlányai...

Agatha a bűnbánó Magdolna-kép előtt, figyelő arccal és talán kiszenvedett kedéllyel... Egek! Mily inger e rajzokban, mennyi összefüggés, mennyi rejtély!

Anselm ily eszmék és költői ábrándok világát szövi össze, most elmélyedőn járván szobájában, majd az ablakkőre vetvén könyökét és a még sötét épületre szemeit.

Ezalatt gondolák röpködnek a keskeny utcákon, magukkal vivén titkaikat.

Csak egy áll meg, de... az *Albergo Italiano* előtt.

A hazajött Pongrác, ki a Márk tér óráit nem akarta élvezetlen tölteni, lép belőle a kapuhoz.

Anselm, kit szeszélye megragadt, az ablakból Antonio nevét szólítja.

- Hallom, signore - válaszolt a matróz.

Anselm alásiet, s a gondolába veti magát.

- Merre, signore!?

- A lagúnára, a Lidóra, a Szent Mihály- és Murano-sziget falárnyaihoz, a Giudetta sírjai felé, akárhová... mindenüvé... szabadban akarom tölteni az éjet, tengerhabok közt, csillagsugár mellett.

Pongrác, ki barátjának külön ötleteit ismerte, nyugodtan ment szobájába, s meggyújtván lámpáját, följegyzé ornitológiai tapasztalatait, melyeket Dudley lord és Wehrner tudós társalgásából s leginkább saját ügyességével gyűjtött.

Nem állíthatjuk, hogy a tág olasz ágyak puha vánkosaik és könnyű kecses kárpitjaikkal kevésbé csábítnák a fáradt szemeket pihenésre, mint a velencei ladikok kényelmetlen ülőhelyei.

De kétségtelen, miképp Anselmet a gondola ringása és a híves lagúnaszellők hamar átvitték költői merengéseiből az álom karjai közé.

S oly friss volt a lég, oly kevésbé zajos a lagúna, oly egyforma a gondola rengése, mintha Antoniótól kezdve az elemekig minden összeesküdött volna Anselm regényes hangulatát egy prózai, de annál egészségesebb epizóddal fejezni be.

Talán a múlt éji hosszabb ébrenlét és a fiatal évek is megtevék hatásukat, s ennyi körülmény közremunkálása után nem vala csoda, hogy midőn ifjúnk szemeit fölnyitá, már a hajnal első sugarai a víztükörben fürdöttek.

- Hej, Antonio! - kiáltá Anselm kidugva fejét a csónakajtón - hová akarsz, hisz rég túl vagyunk a vonalon, meddig a gondolákkal menni lehet.

- Signore - szól a matróz a kormánypadra támasztva kezét -, az idő csendes volt, és nagyobb hullámoktól tartani nem lehetett. Ezelőtt harminc évvel, midőn az öreg Beppónál laktam, többször vittem éjjelenként Byron lordot Chioggiáig is; mert ő, mint a signore, igen szeretett a tengeren aludni, ha sógorasszonyom, Margarita Cogni, nem volt nála.

- S Margarita Cogni a te sógorasszonyod? - kérdé érdekel Anselm.

- Igen, signore!... Most is emlegetjük a gazdag lordot, ki akkor a Mocenigo-palotában lakott, majmok, azorai macskák, szelindekek, sólymok, kányák, két papagáj és az én huszonkét éves sógorasszonyom társaságában. Mi most is sok furcsa történetekre emlékszünk a bőkezű lordról, ki, mint mondják, oly szép verseket költött, minő nálunk "La